

Список використаних джерел

1. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.
2. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: Указ Президента України від 11.05.2023 № 273/2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>.
3. Офіс Генерального прокурора. Статистика про постраждалих дітей в Україні URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/yuvenalni-prokurori-467-ditei-zaginuli-v-ukrayini-vnaslidok-zbroinoyi-agresiyi-rf-2>.
4. Судова влада України. ОГЛЯД ЗМІ: Медіація в Україні: на порозі нового етапу розвитку URL: <https://court.gov.ua/archive/1472095/>.
5. Судова влада України. Презентовано Комунікаційну стратегію з медіації URL: <https://court.gov.ua/archive/1474136/>.
6. Аналіз системи правосуддя щодо неповнолітніх, які перебувають у конфлікті з законом, в Україні: звіт за результатами дослідження. Т. Бугаєць, Д. Кобзін, Б. Неткова, Н. Пашко, А. Черноусов, С. Щербань за заг. ред. О. Калашник. Київ. 2023. 107 с. URL: <https://rm.coe.int/reportjuvjustfinalversionukr-2768-8209-9719-5/1680aae837>.
7. Юридична практика. Военний стан як обставина, яка впливає на кваліфікацію злочину та призначення покарання. URL: <https://pravo.ua/voiennyi-stan-iaak-obstavyna-iaaka-vplyvaie-na-kvalifikatsiiu-zlochynu-ta-pryznachennia-pokarannia/>.
8. Медіація в кримінальному процесі. Хахуцяк О.О. Степанова Г.М. URL: http://sej.org.ua/11_2022/167.pdf.

Губенко Іван Володимирович,

аспірант науково-дослідної лабораторії
з проблем криміналістичного забезпечення
та судової експертології навчально-
наукового інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЩОДО СОРТУ РОСЛИН У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ

Судова експертиза з питань інтелектуальної власності – це цілеспрямована діяльність щодо отримання доказової інформації стосовно захисту права на об'єкти інтелектуальної власності, зміст якої полягає в дослідженні судовими експертами на основі спеціальних знань в галузі авторського права, права на знаки для товарів і послуг, права промислової власності, економіки

інтелектуальної власності, об'єктів, явищ і процесів, з метою надання об'єктивних і належно обґрунтованих висновків, що є або будуть предметом судового розгляду [1, с. 11].

У більшості випадків об'єкти експертизи є специфічними для кожного виду судової експертизи у сфері інтелектуальної власності. Саме за цим принципом нині побудована диференціація існуючих видів судових експертиз у межах класу «Експертиза у сфері інтелектуальної власності». Зокрема, проводяться такі види цієї експертизи: літературних і художніх творів; фонограм, відеограм, програм (передач) організацій мовлення; винаходів і корисних моделей; промислових зразків; сортів рослин; комерційних (фірмових) найменувань, торговельних марок (знаків для товарів і послуг), географічних зазначень; комерційної таємниці (ноу-хау) і раціоналізаторських пропозицій; економічна у сфері інтелектуальної власності [2]. При проведенні експертних досліджень, пов'язаних із сортами рослин, об'єктом дослідження передусім виступає безпосередньо сорт рослин.

При призначенні відповідної судової експертизи на дослідження експерту надаються матеріальні об'єкти, у яких матеріалізовано об'єкт права інтелектуальної власності на сорти рослин, а також інші матеріали, які містять відомості про об'єкти дослідження. Крім цього, об'єктами такої експертизи є: сорти рослин, прямими носіями яких є насіння й садивний матеріал. Окремі дослідження можуть проводитися за наявними в матеріалах справи документами, в яких містяться відомості про властивості та ознаки сорту, а саме: патент на сорт рослин і офіційний опис сорту рослин, де зазначається сукупність ознак певного сорту рослин, що набув правової охорони [3, с. 344]. Отже, об'єкти права інтелектуальної власності на сорти рослин за своєю природою є нематеріальними об'єктами, використання яких не пов'язано з фізичним володінням.

Інформацію про об'єкти судової експертизи з питань інтелектуальної власності на сорти рослин можна отримати з державних реєстрів заявок, патентів, сортів рослин, представників з питань інтелектуальної власності на сорти рослин [4].

Тому об'єктом експертного дослідження є сорт рослин, який може бути матеріалізовано у:

у насінні та садивному матеріалі певного сорту (які є прямими носіями сорту рослин);

у відомостях, що містяться у матеріалах справи (наприклад, патент на сорт рослин та офіційний опис сорту рослин, де містяться відомості про сукупність ознак певного сорту рослин, що набув правової охорони, офіційний витяг з відповідного реєстру тощо).

До об'єктів експертизи також належать порівняльні зразки та інші матеріали справи, що містять відомості щодо предмету експертизи. До предмету судової експертизи з питань інтелектуальної власності на сорти рослин відносяться фактичні дані та обставини справи про властивості, ознаки, закономірності створення сортів

рослин і використання їх, відповідна вартість, завдані збитки та інші питання, які мають значення для досудового розслідування і судового розгляду кримінальних правопорушень у сфері охорони прав на сорти рослин.

При призначенні експертизи відбираються зразки однорідних рослин, які на певній ділянці місцевості є однорідними з досліджуваними об'єктами, мають зовнішньо схожі ознаки. Вилучати кожну рослину потрібно цілою, разом з насінням, стеблом, корінням.

Вилучені об'єкти та порівняльні зразки упаковуються в паперові пакети. Не рекомендується герметично упаковувати вологі сорти рослин в поліетиленові ємності або експертні пакети. За необхідності вилучені рослини попередньо просушуються при кімнатній температурі [5, с. 560]. Важливими є помітки на пакетах, а також у процесуальних документах (протоколі огляду, протоколі тимчасового доступу до речей і документів, тощо) про місце вилучення рослинних об'єктів і зразків.

З урахуванням окремих особливостей сортів рослин, що є об'єктами судової експертизи у сфері інтелектуальної власності, до вилучення їх та порівняльних зразків можуть залучатися такі спеціалісти як ботаніки, геохіміки, біохіміки, мінерологи, біологи.

Серед завдань судової експертизи у сфері інтелектуальної власності щодо сортів рослин є: вирішення питання щодо властивостей сортів рослин, визначення конкретного порушення права інтелектуальної власності на сорт рослин, дослідження патенту або заявки на реєстрацію сорту або виду рослин; встановлення відповідності заявленого поширення прав на сорт рослин умовам правової охорони тощо.

Враховуючи те, що основним завданням експертизи об'єктів інтелектуальної власності є виявлення та оцінка властивостей і ознак цих об'єктів, до основних завдань судової експертизи у сфері інтелектуальної власності щодо сортів рослин, належать наступні:

з'ясування того, чи має наданий об'єкт ознаки сорту рослин, як об'єкта права інтелектуальної власності;

визначення відповідності сорту критерію новизни;

визначення відповідності сорту критеріям відмінності, однорідності та стабільності;

установлення збігів і відмінностей у прояві ознак рослин сорту (його кодової формули) та об'єкта, що досліджується;

установлення тотожності (подібності) назви сорту рослин назві іншого сорту [6, с. 466].

Для судової експертизи у сфері інтелектуальної власності найбільш характерними є ідентифікаційні та діагностичні експертні задачі. Між тим, аналіз літературних джерел та наявної експертної практики показало, що при дослідженні таких об'єктів як сорти рослин поряд з ідентифікаційними та діагностичними задачами можуть вирішуватися також класифікаційні та ситуаційні задачі.

Проведення судових експертиз, пов'язаних із сортами рослин, певною мірою ускладнюється тим, що на відміну від інших об'єктів патентного права (за виключенням порід тварин) сорти рослин є об'єктами біологічними, у зв'язку з чим здатні змінювати певні властивості та ознаки, в той час як об'єкти промислової власності, після їх розробки набувають закінченої форми. Тому, при проведенні судової експертизи у сфері інтелектуальної власності щодо сортів рослин може виникнути необхідність у вирішенні ситуаційних завдань при встановленні обставин, які могли вплинути на прояв певних ознак досліджуваних об'єктів. Зміна ознак сортів рослин може бути викликана особливостями природно-кліматичних умов навколишнього середовища в яких вирощувався сорт, дією антропогенних чинників (наприклад, невідповідність застосування засобів захисту рослин, добрив) тощо. Тому в експертній практиці може виникнути ситуація, коли для проведення судової експертизи у сфері інтелектуальної власності щодо сортів рослин, запрошують експертів-біологів, експертів-генетиків та ін.

Таким чином, до одних з особливостей судової експертизи у сфері інтелектуальної власності щодо сортів рослин належить визначення переліку об'єктів дослідження, процес їх збирання, упакування, збереження та надання у судово-експертну установу. При цьому слідчому потрібно враховувати, що судова експертиза у сфері інтелектуальної власності щодо сортів рослин призначається лише для встановлення фактичних даних, які входять до предмету доказування у справі та не може стосуватися тлумачення і застосування правових норм. В окремих випадках для експертного дослідження сортів рослин призначаються комплексні судові експертизи.

Список використаних джерел

1. Федоренко В. Л., Тимошик Л. П. Судова експертиза з питань інтелектуальної власності: генезис, поняття, класифікація та система. *Експерт: парадигми юридичних наук та державного управління*. 2019. № 1 (3). С. 11–52.
2. Про затвердження Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів : наказ Міністерства юстиції України від 3 берез. 2015 р. № 301/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text>.
3. Судові експертизи у процесуальному праві України : навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ : Ліра-К, 2019. 424 с.
4. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21 квіт. 1993 р. № 3116-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12#Text>
5. Разумов Е. О., Молибога М. П. Огляд місця події. Київ : РВВ МВС України, 1994. 672 с.
6. Кісіль Н. В. Сорти рослин як об'єкт судової експертизи у сфері інтелектуальної власності. *Криміналістика і судова експертиза*. Київ, 2015. Вип. 60. С. 461–470.